
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.14.338

Д. М. Стеченко, д.е.н., професор,
І. В. Безуглий, к.е.н., ст. викладач**АДАПТАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ**

Анотація. Розкрита мета, виявлені особливості, визначено основні методи інноваційного, системного, програмно-цільового, диверсифікаційного, кластерного, синергетичного, проектного, процесного та інституційного підходів у туристичній сфері. Подано напрями наукових досліджень, які сприятимуть активізації розвитку туристичної сфери.

Ключові слова: науковий підхід, методи наукового дослідження, туристична сфера.

Д. Н. Стеченко, д.э.н., професор,
И. В. Безуглый, к.э.н., ст. преподаватель**АДАПТАЦИЯ НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ ДЛЯ АКТИВИЗАЦИИ
РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ**

Аннотация. Раскрыты цель, выявлены особенности, определены основные методы инновационного, системного, программно-целевого, диверсификационного, кластерного, синергетического, проектного, процессного та институционального подходов в туристической сфере. Поданы направления научных исследований, которые способствуют активизации развития туристической сферы.

Ключевые слова: научный подход, методы научного исследования, туристическая сфера.

D. M. Stechenko, doctor of economic sciences, professor,
I. V. Bezuhlyi, candidate of economic sciences, senior lecturer**SCIENTIFIC APPROACHES ADAPTING TO THE DEVELOPMENT OF TOURISM**

Abstract. The goal, peculiarities, basic methods of innovative, systematic, special-purpose program-based, diverse, cluster, synergetic, project, process and institutional approaches to the tourist sector have been disclosed in the article. The trends of scientific research aimed at the tourist sector progress promotion have been suggested by the authors.

Keywords: scientific approach, methods of scientific research, tourist sector.

Актуальність теми дослідження. В умовах невизначеності змін розвитку туристичної сфери постає потреба в науково-обґрунтованих підходах до управління бізнес-процесами як на рівні взаємодії підприємств цієї сфери, так і на рівні регіонів. Також назріла потреба в упорядкуванні ідей теорії та практики управління комплексним інноваційним розвитком туристичної сфери з метою вирішення завдань створення повноцінних регіональних ринків туристичних послуг.

Постановка проблеми. Створення регіональних ринків туристичних послуг можливе на основі інноваційно-інвестиційної політики. Її реалізація потребує удосконалення методології управління за рахунок адаптації як традиційних, так і нових наукових підходів до потреб інноваційного розвитку туристичної сфери.

Аналіз останніх досліджень. Для аналізу рекреаційно-туристичної діяльності пропонуються використовувати інноваційний, інституційний, соціологічний, історичний, системний, географічний, економічний, управлінський, міждисциплінарний підходи [2, с. 30]. На думку авторів

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

зазначеної роботи, їх використання сприятиме виявленню тенденцій у розвитку туризму та зменшення ризиків, які виникають при реалізації бізнес-проектів.

В. К. Євдокименком проаналізовано світові та вітчизняні детермінанти удосконалення методології, методики прогнозування, стратегічного планування туристичної сфери. Зокрема зазначено, що різноманітним аспектам цієї проблематики приділена значна увага дослідників і практиків, проте існує потреба в упредетненні змісту заходів і встановлення алгоритмів впровадження регуляторних механізмів розвитку туристичної сфери [6, с. 229].

На формування нових методологічних засад вивчення туризму орієнтує існування різних форм власності. Найбільш поширеним методологічним прийомом був системний підхід, а основним об'єктом дослідження – система «людина – рекреаційне середовище». На думку С. В. Дутчак, основним принципом наукового вивчення туризму має бути синергізм, який може враховувати ще не досліджені чинники та випадковості [5, с. 62].

Для формування методологічної основи регіональної політики О. І. Гонта пропонує використовувати положення економічної синергетики. Це аргументується неспроможністю пояснити сутність багатьох соціально-економічних процесів на основі існуючих методологічних підходів [4, с. 77-79].

Постановка завдання. Сформулювати мету, на основі використання інноваційного, програмно-цільового, диверсифікаційного, кластерного, синергетичного, проектного, процесного та інституційного підходів визначити основні методи активізації розвитку туристичної сфери.

Виклад основного матеріалу. Основу орієнтації інноваційного розвитку становить наукова парадигма як система ідей, поглядів та уявлень, що спроможна пояснити нагромаджений матеріал та відкрити шлях до подальшого поглиблення знань про активізацію розвитку та функціонування туристичної сфери. Такий системний підхід відкриває цінні можливості для суб'єктів туристичної сфери щодо напрямку набуття, узагальнення та використання нових знань у практичній і науковій діяльності.

Науковий системний підхід до управління регіональним розвитком туристичної сфери зумовлений трьома визначальними принципами:

- кардинальні якісні зрушення розвитку суспільства у зв'язку з переходом до нового постіндустріального рівня;
- докорінні зміни форм власності;
- різкий перехід від командно-адміністративної економіки до ринково-підприємницької.

Незважаючи на наукові здобутки у напрямку розвитку нової субдисципліни «регіоналістики» та напряму наукових досліджень, що підводять наукову та методологічну основу під регіоналогію туристичної сфери, остання виявляє недостатність концептуалізації просторової організації рекреаційно-туристської діяльності. Серед множини введених термінів, класифікацій та підходів не всі є вдалимими та адекватними.

Місія регіоналогії туристичної сфери полягає в універсальному характері виявлення закономірностей, встановленні принципів і розкритті міждисциплінарного змісту дослідження в її межах. Цю тезу підтверджує необхідність змістовного наповнення науковими основами вирішення важливих проблем соціально-економічного розвитку регіонів, формування пропозицій та задоволення попиту щодо туристичних послуг, а саме:

- вивчення і раціональне використання рекреаційно-ресурсного потенціалу, соціально-туристичної інфраструктури, фінансових та інших ресурсів;
- формування регіональних і міжрегіональних рекреаційно-туристичних систем на основі цільових програм, проектів та бізнес-планів;
- комплексний соціально-економічний розвиток територій активного туризму і курортно-рекреаційних послуг;
- розробка наукових основ кластеризації підприємств і організацій туристичної сфери та регіонального планування їх розвитку;
- перетворення туристичного регіону як територіально-функціональної частини країни в раціонально-організований компонент структури регіонального суспільно-економічного комплексу;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- створення наукових інформаційних систем у забезпеченні реалізації політики комплексного регіонального розвитку туристичної сфери;
- розробка прогнозів та програм на основі маркетингових методів та досліджень розвитку регіональних ринків рекреаційно-туристичних послуг;
- вивчення процесів взаємодії суспільства і природи, визначення принципів екологічної політики регіонального розвитку туристичної сфери, підготовка програм охорони та ефективного використання природних та рекреаційно-туристичних ресурсів;
- цілеспрямована підготовка фахівців з основами знань інноваційної діяльності в туристичній сфері.

Для вирішення зазначених проблем при дослідженні туристичної сфери можуть використовуватися **такі підходи**: галузевий, міжгалузевий, регіональний, системно-структурний, функціональний, маркетинговий, інноваційний, історичний, комплексний, інтеграційний, екологічний, проблемний, програмно-цільовий, проектний, процесний, прогнозний, поведінковий, синергетичний, ситуаційний, відтворювальний та ін. (табл. 1).

Зокрема, **застосування програмно-цільового підходу** підтверджує його корисність та адаптивність до змін ситуації при вирішенні різних взаємозв'язаних проблем комплексного інноваційного розвитку та об'єднанні цілей, фінансових ресурсів і зусиль ряду взаємодіючих організацій, закладів, підприємств та установ.

Сутність **інноваційного підходу** у туризмі полягає у створенні нових та удосконаленні існуючих послуг, освоєнні нових ринків, створенні стратегічних бізнес-альянсів, активному впровадженні сучасних інформаційних технологій, застосуванні нових форм і методів управління [8, с. 162].

Економічно розвинені країни орієнтуються на три типи моделей інноваційного розвитку [1]:

- лідерства у науці та реалізації великомасштабних цільових проектів;
- розповсюдження нововведень, створення сприятливого інноваційного середовища;
- стимулювання нововведень шляхом розвитку інноваційної інфраструктури, забезпечення сприйняття досягнень світового науково-технічного прогресу, координації дій усіх секторів у сфері науки і технологій.

Головну умову реалізацією Україною інноваційної моделі розвитку становлять технологічні можливості та необхідна інфраструктура. Інструментом створення зазначених умов мають стати інноваційні програми – комплекси взаємопов'язаних за ресурсами, строками та виконавцями заходи, які забезпечують ефективне вирішення важливих науково-технологічних (на пріоритетних напрямках розвитку національної інноваційної політики) завдань.

Наукові дослідження у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в економічно розвинених країнах привели до формування універсальних рекомендацій, основними з яких є [1]:

- прийняття відповідних нормативно-правових рішень у сферах, які традиційно закріплені за державою;
- активно сприяти трансферу технологій, які створені в зонах традиційної відповідальності держави;
- активізувати державно-приватне партнерство за всіма напрямками інноваційної діяльності;
- фокусування зусиль органів влади на створенні технологій, впровадження організаційних форм ведення бізнесу, які є критичними для підприємств зростаючих секторів економіки.

Одним із інноваційних завдань активізації туристичної діяльності є формування мережових структур. Їх ефективність полягає у створенні стійких вузлів, через які проходять потоки капіталу, інформації, технологій, товарів, послуг та кваліфікованої праці. Формування мережових структур є ефективним засобом виходу невеликих підприємств на зовнішні ринки, який потребує державної інституційної та організаційно-економічної підтримки [3, с. 106-107]. Однією із форм мережових структур у туристичній сфері є готельні ланцюги.

Нині в Україні функціонує вісім операторів міжнародної готельної мережі: Rixos (м. Трускавець), Interkontinental (м. Київ), Hyatt (м. Київ), Rezidor (м. Київ, м. Алушта, м. Донецьк),

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Таблиця 1

Наукові підходи до діагностики туристичної сфери

Назва науково-методологічного підходу	Особливості використання науково-методологічного підходу	Характерні наукові методи	Мета використання науково-методологічного підходу
Інноваційний	Цілеспрямовані зміни у правовому забезпеченні, способах і формах управління, створенні туристичного продукту, інформаційно-рекламній діяльності підприємств та територій, що мають якісну новизну	Факторний, інноваційний, інвестиційний, ситуаційний аналізи, імітаційне моделювання, сценарний метод	Одержання економічного або соціального ефекту та інших позитивних результатів
Системний	Спрямований на аналіз складових об'єктів та їх структурних зв'язків	Порівняння (для виявлення співвідношення між галузями національної економіки, темпами зростання національної економіки в цілому та її окремих галузей, фондами споживання та накопичення, між засобами виробництва та виробництвом предметів споживання)	Пошук оптимальних структурних пропорцій соціально-економічних систем
Програмно-цільовий	Спрямований на визначення цілей програми у вирішення проблемних ситуацій та узгодження за всіма видами необхідних ресурсів, виконавцями та термінами реалізації	Ранжування цілей, порівняння варіантів розвитку, прогнозування, експертна оцінка	Формування стратегії вирішення проблемної ситуації
Диверсифікаційний	Поширення та розгалуження господарської діяльності на нові сфери (видіє наданих послуг, географія сфери діяльності, освоєння нових сегментів ринку)	Ранжування, порівняння, доцільність, ефективність	Забезпечення різноспрямованості розвитку туристичної сфери
Кластерний	Підтримка малого бізнесу (зеленого, сільського туризму)	Метод експертних оцінок, аналіз «витрати-випуск», PEST-аналіз, SWOT-аналіз [14, с. 14-15]	Підвищення конкурентоспроможності підприємств туристичної сфери
Синергетичний	Базується на нелінійному характері розвитку процесів та явищ	Моделювання (функція Кобба-Дугласа, модель Солоу, статистична модель «витрати-випуск» (модель Леонтьєва))	Скерувати процеси саморганізації для отримання бажаного результату
Інституційний	Використовується в дослідженнях, пов'язаних із структурою власності на природно-рекреаційні ресурси та впровадження регулюючих механізмів	Абстрактно-логічний, аналізу і синтезу	Розширення інституційного поля для розвитку рекреаційно-туристичної сфери
Процесний	Розглядає виробництво послуг як послідовність дій	Групування, структурно-функціональний аналіз, моделювання процесів	Підвищення ефективності управління діяльністю та комплексним використанням ресурсів
Проектний	Передбачає створення організаційної структури під конкретний бізнес-проект	Статистично-економічний аналіз, формалізація, методи векторної алгебри, проектний аналіз, інвестиційний аналіз	Розробка і реалізація намірів із попередньо встановленими цілями

* Складено авторами.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Best Western International (м. Севастополь), Accor Group (м. Київ), Starwood Hotel & Resorts Worldwide (м. Київ, м. Запоріжжя), Fairmont Raffles Hotel International (м. Київ). Також функціонують два українські готельні оператори: Premiere-Hotels International та Reikartz Hotels & Resorts, які об'єднують 36 готелів [12, 13].

Поглиблений аналіз зазначеної проблематики потребує **застосування системного підходу**, що охоплює два напрямки:

перший - диверсифікація послуг, які спрямовані на всебічне задоволення потреб відпочивальників, впровадження рентабельних засобів виробництва, освоєння нових сегментів ринку рекреаційно-туристичних послуг, широке залучення і комплексне використання ресурсного потенціалу території та формування ефективних форм організації бізнесу;

другий - підвищення ефективності управління рекреаційно-туристичною сферою через підготовку і використання прогнозів, програм, проектів, бізнес-планів тощо.

Системний підхід має становити основу наукового управління комплексним розвитком туристичної сфери. За такої умови використання системного підходу, по-перше, забезпечує синтез в обґрунтованні прийняття управлінських рішень, які можуть мати міжгалузеві інтереси, а по-друге, забезпечує наукову сторону конструювання організаційно-складних об'єктів, що пояснюється закономірностями розвитку соціально-економічних процесів.

При вирішенні проблем комплексного інноваційного розвитку туристичної сфери доцільно використовувати також **диверсифікаційний підхід** як інструмент усунення диспропорцій, забезпечення розгалуженого розвитку та формування переваг конкурентоспроможності національної економіки. Процес диверсифікації розширює сферу діяльності і посилює взаємодію рекреаційно-туристичних підприємств шляхом їх проникнення в інші галузі та сфери економіки.

Назріла необхідність конструктивного **застосування кластерного підходу** та становлення науково обґрунтованих інтегративних кластерних структур на локальному і регіональному рівнях, адекватних інтересам нових структур власності. Це зумовлює актуальність дослідження можливостей активізації економічної взаємодії підприємств, організацій установ у формі кластерів, а також необхідність на науково-методичних засадах розробки та запровадження кластерних логіко-структурних моделей. Проте в Україні створена і функціонує низка туристичних кластерів (табл. 2).

Створення кластерів у туристичній сфері сприятиме вирішенню таких взаємопов'язаних проблем:

- раціоналізації комплексного використання природно-рекреаційних ресурсів;
- становлення переваг конкурентоспроможності вітчизняного ринку рекреаційно-туристичних послуг;
- удосконаленню міжгалузевих зв'язків та взаємодії складових кластера;
- підвищенню інноваційно-інвестиційної привабливості території;
- інтенсифікації міжрегіонального обміну та підвищенню якості життя населення.

Таблиця 2

Перелік рекреаційно-туристичних кластерів України *

Адміністративний регіон	Назва кластеру
АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська	Туристичний кластер «Південне туристичне кільце»
Івано-Франківська	Туристичний кластер «Сузір'я»
Полтавська	Туристично-рекреаційний кластер «Гоголівські місця Полтавщини»
Тернопільська	Туристично-рекреаційний кластер «Дністровський каньйон»
Херсонська	Транспортно-туристичний кластер «Південні ворота України»
Хмельницька	Туристичний кластер «Кам'янець»
	Туристичний кластер еко-агротуризму «Оберіг»
Чернігівська	Кластер транскордонного сільського туризму «Дніпро»

* Складено авторами.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Наукові економічні дослідження свідчать про активне використання **синергетичного, процесного, проектного та інституційного підходів**. Це орієнтує на адаптацію цих наукових підходів для вирішення проблем розвитку туристичної сфери.

Синергетичний підхід використовується для аналізу складових рекреаційно-туристичних систем. Він ґрунтується на резонансних порушеннях окремих компонентів системи, які взаємодіють між собою. Використання цього наукового підходу зумовлено нерівномірністю розвитку рекреаційно-туристичних систем. Нині в науці нерівномірність розвитку розглядається не як джерело руйнувань, а як підстава становлення упорядкованості чи причина структурних деформацій. Такі структурні деформації можна моделювати, спираючись на вивчення процесів, що визначають динаміку змін більшості компонентів системи. Зовнішній вплив розглядається як фактор, який спроможний генерувати нові структурні характеристики. Використання цього наукового підходу передбачає ймовірний розвиток процесів та явищ у рекреаційно-туристичній сфері, ґрунтується на дослідженні не лінійних послідовностей. Ідея не лінійності включає багатоваріантність, альтернативність шляхів еволюції та її незворотність. Синергетичний підхід дозволяє вивчати недостатньо організовані складні системи рекреаційно-туристичної сфери.

Ефективне використання синергетичного підходу передбачає:

- формалізацію інтегративної системи або її процесів, що зумовлена синергетичним проявом;
- виявлення можливих варіантів активізації розвитку;
- проведення факторного аналізу чинників впливу на активізацію розвитку;
- визначення мети або бажаного результату стану системи (розробити стратегію змін);
- виділення чинників, які сприятимуть процесам самоорганізації (розробити тактику змін);
- визначити критичний момент зміни системи або процесу.

Теоретичною основою синергетичного підходу є термодинаміка не рівноважних процесів, теорія випадкових процесів, теорія нелінійних коливань і хвиль.

Інноваційна спрямованість активізації розвитку туристичної сфери потребує створення наукових основ для розробки і реалізації проектів розбудови інфраструктури відпочинку, використання природно-рекреаційних ресурсів, підготовки висококваліфікованих кадрів тощо. Для управління бізнес-проектами найбільш адекватні процесний та проектний наукові підходи.

Процесний підхід розглядає виробництво рекреаційно-туристичних послуг як серію взаємопов'язаних дій, які реалізуються у переддієвій, дієвій та післядієвій фазах [10, с. 22-23]. Передбачає поширення інноваційних процесів у рекреаційно-туристичній діяльності. На загальнонаціональному рівні можливі три види стратегій інноваційної діяльності: «переносу», «запозичення», «нарощування» [11, с. 70]. Стратегія «переносу» базується на розвитку найбільш поширених видів рекреаційно-туристичної діяльності у світовому туризмі. Вимагає значних капіталовкладень та якісного обслуговування. Стратегія «запозичення» спирається на меншу собівартість виробництва рекреаційно-туристичних послуг у певному регіоні. Стратегія «нарощування» передбачає використання разом із власним науковим потенціалом досягнень іноземних вчених.

На рівні туристичного підприємства прийнято виділяти чотири функціональні види процесів: базові, суміжні, допоміжні та обслуговуючі. При використанні процесного підходу доцільний розгляд об'єктної, функціональної, організаційної, технічної та управлінської структур. Для підвищення ефективності управління процесами в туристичному підприємстві можна застосувати метод моделювання процесів з метою надати вартісну оцінку кожному окремому процесу та усім процесам організації у сукупності. Найбільше поширення отримали: повна бізнес модель; стратегічна модель цілевизначення; організаційно-технологічна; процесно-ролева; кількісна, модель структури даних.

Використання *проектного підходу* передбачає створення організаційної структури під бізнес-процеси. Система управління має бути зорієнтована як на керування кожним бізнес-процесом окремо, так і усіма бізнес-процесами в цілому. Серед конкретних проектів туристичного спрямування, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності послуг відпочинку в Україні, домінують:

- створення позитивного іміджу України;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- розбудова туристичної інфраструктури;
- активізація державно-приватного партнерства у використанні природно-рекреаційних ресурсів.

Метою проектного підходу є розробка і реалізація намірів із попередньо встановленими цілями. Найбільш вживаними науковими методами є: статистично-економічний аналіз, формалізація, методи векторної алгебри, проектний аналіз, інвестиційний аналіз.

Інституційний підхід використовується в дослідженнях власності на природно-рекреаційні ресурси, контрактних відносин у туристичному бізнесі, оплати праці, соціальних видів відпочинку. Під «інститутами» розуміють явища економічного та неекономічного порядку – держава, суспільні структури, законодавство, звичаї та інше [9, с. 181]. Тобто інститути - це соціальні форми, які законодавчо закріплюють та реалізують правила функціонування рекреаційно-туристичної сфери. Сформовані інституційні комплекси визначають соціально-економічні механізми активізації розвитку сфери відпочинку. Мета використання зазначеного наукового підходу полягає у розширенні інституційного поля для активізації розвитку туристичної сфери. Найбільш вживаними методами дослідження є: абстрактно-логічний, аналізу і синтезу.

Використання інституційного підходу в туризмі сприятиме розширенню державно-приватного партнерства. Інтереси держави полягають в активізації розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Бізнес отримує доступ до традиційно державної сфери використання природно-рекреаційних ресурсів, пряму підтримку бізнес-проектів, гарантії для довготривалого розміщення інвестицій, розподіл ризиків бізнес-проектів з державою, можливість вибору проектів для спільної участі [7].

Прикладне застосування методичних підходів проявляється у визначенні наукових методів, способів та прийомів дослідження. За означеними підходами до наукових методів широкого використання можна віднести:

- економічну оцінку використання природного потенціалу;
- системно-структурний аналіз;
- оцінку охорони та відтворення ресурсів; рівень забруднення природного середовища;
- картографічне моделювання; проведення типології ресурсів; дослідження природно-ресурсних комплексів;
- природно-ресурсне районування і прогнозування тенденцій розвитку.

Необхідна **поглиблена діагностика факторів**, що здійснюють вплив на формування та реалізацію інноваційно-інвестиційної політики комплексного інноваційного розвитку туристичної сфери, а саме:

- пріоритети держави у зовнішній та внутрішній політиці;
- туристична діяльність забезпечує вагомі доходи суспільства та масштабне використання робочої сили;
- взаємодія туристичної сфери з природним середовищем посилює вимоги до збалансованого використання екологічних компонентів;
- рекреація та туризм впливають на відновлення робочої сили;
- розвиток туристичної сфери дозволяє зберігати національний колорит певної території.

При цьому конкретизуються складові інноваційно-інвестиційної політики активізації розвитку туристичної сфери:

- стратегія комплексного інноваційного розвитку цієї сфери;
- інноваційно-інвестиційні програми;
- заходи щодо створення сприятливого інвестиційного клімату;
- заходи із залучення інвесторів.

Висновки. Домінантою комплексного інноваційного розвитку туристичної сфери в Україні є проведення ефективної державної інноваційно-інвестиційної політики. Без активної інноваційно-інвестиційної політики розвитку туристичної сфери не може бути забезпечено ефективне функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки та становлення переваг її конкурентоспроможності. Використання нових можливостей науково-методологічних підходів, зокрема

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

синергетичного, процесного, проектного та відповідно їм визначених методів сприятиме активізації, формуванню та реалізації інноваційно-інвестиційної політики туристичної сфери.

Література

1. Бойко А.Н. Опыт инновационного сотрудничества стран ЕС и СНГ [Электронный ресурс] / [А.Н. Бойко, Г.А. Власкин, Е.Б. Ленчук и др.]. – Режим доступа: http://iee.org.ua/files/alushta/31-boyko-opyt_innov_sotrudn.pdf
2. Воронкова В.Г. Развитие туризма как социального и культурного явления в условиях глобализации та крос-культурной коммуникации / В.Г. Воронкова // *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки.* – 2010. - Випуск 8. – С. 23-35.
3. Гонта О. І. Інноваційний підхід до організації малого підприємництва на основі мережевих структур / О. І. Гонта // *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки. Серія 1, Економіка: Збірник наукових праць.* – 2012. - № 4(16). – С. 101-108.
4. Гонта О.І. Синергетичний підхід до формування політики транс націоналізації економіки регіонів / О.І. Гонта // *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки. Серія 1, Економіка: Збірник наукових праць.* – 2009. - № 2 (3). – С. 77-90.
5. Дутчак С.В. Обґрунтування нових підходів у дослідженні туристсько-рекреаційної діяльності (на прикладі Буковинських Карпат Середнього Подністров'я) / С.В. Дутчак // *Історія Української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.* – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – Випуск 10(2). – С. 57-63.
6. Євдокименко В.К. Рекреація і туризм: управління ендогенно орієнтованим розвитком в умовах глобальних взаємозв'язків / В.К. Євдокименко // *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.* – 2011. – Випуск IV (44). – С. 228-237.
7. Захарова С.Г. Державно-приватне партнерство як форма розвитку туристичної галузі в Україні [Електронний ресурс] / С.Г. Захарова. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_4/files/DU411_04.pdf
8. Зінов'єв Ф. В. Інноваційний підхід до розвитку туристичної галузі України / Ф. В. Зінов'єв, О. В. Бартошук // *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал.* – 2012. - № 4 (30). - С. 161-164.
9. Коноплицкий В.А. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний / В.А. Коноплицкий, Г.І. Філіна. – К.: КНГ, 2007. – 580 с.
10. Мироненко Н.С. Гуманитарные аспекты исследования рекреационных систем / Н.С. Мироненко, Э.М. Эльдаров // *Вестник Московского ун-та. Сер. 5. География.* - 1998. - № 1. – С. 22-26.
11. Новиков В.С. Инновации в туризме: Учебное пособие / В.С. Новиков. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
12. Сайт Premier-Hotels International [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.premier-hotels.com.ua/>
13. Сайт Reikartz Hotels & Resorts [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.reikartz.com>
14. Стеблякова Л.Г. Подходы к исследованию возможностей создания региональных кластеров и их влияние на экономическую структуру / Л.П. Стеблякова // *Региональная экономика: теория и практика.* – 2007. – №17 (56). – С. 13-18.

References

1. Boyko A. N., Vlaskin G.A., Lenchuk Ye.B., Ovchinnikov V.V., Tsukerman V.A. *Opyt innovatsionnogo sotrudnichestva stran ES i SNG* [The experience of innovation cooperation between countries, members of EU and CIS]. Available at: http://iee.org.ua/files/alushta/31-boyko-opyt_innov_sotrudn.pdf (accessed 13 May 2013).
2. Voronkova V. H. Rozvytok turizmu yak sotsialnoho i kulturnoho yavyschcha v umovakh hlobalizatsii ta kros-kulturnoi komunikatsii [The development of tourism as social and cultural phenomenon within globalization and cross-cultural communication]. *Naukovi zapysky Kyivskoho universytetu turizmu, ekonomiky i prava. Seriya: filosofski nauky – Scientific notes of Kyiv University of tourism, economics and law. Series. Philosophic sciences*, 2010, Issue 8, pp. 23-35.
3. Honta O. I. Innovatsiyni pidkhd do orhanizatsii maloho pidpriemnytstva na osnovi merezhevyykh struktur [Innovative approaches to small business organization on the base of network structures]. *Naukovyi visnyk Chernihivskoho derzhavnoho instytutu ekonomiky. Seriya 1. Ekonomika: Zbirnyk naukovykh prats – Scientific journal of ChSIEM*, 2012, no. 4(16), pp. 101-108.
4. Honta O. I. Synerhetychnyi pidkhd do formuvannia polityky trans natsionalizatsii ekonomiky rehioniv [Synergetic approach to trans-national economic regions policy forming]. *Naukovyi visnyk Chernihivskoho derzhavnoho instytutu ekonomiky. Seriya 1. Ekonomika: Zbirnyk naukovykh prats – Scientific journal of ChSIEM*, 2009, no. 2(3), pp. 77-90.
5. Dutchak S. V. Obgruntuvannia novykh pidkhdov u doslidzhenni turystsko-rekreatsiinoi diialnosti (na prykladi Bukovyns'kykh Karpat Serednioho Podnistrovia) [The grounding of new approaches to tourist and recreational activity research (by Bukovyna Carpathians of the Middle Dnister region)]. *Istoriia Ukrainskoi heohrafii. Vseukrainskyi naukovo-teoretychnyi chasopys – The history of Ukrainian Geography. All-Ukrainian scientific bulletin*, 2004, Issue 10(2), pp. 57-63.
6. Yevdokymenko V. K. Rekreatsiia i turizm: upravlinnia endohenno oriientovanyim rozvytkom v umovakh hlobalnykh vzaïmozv'iazkiv [Recreation and tourism: endogenous-oriented development management within global interactions]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu – The bulletin of Chernivtsi Institute of trade and economics*, 2011, Issue IV(44), pp. 228-237.
7. Zakharova S. H. *Derzhavno-privatne partnerstvo yak forma rozvytku turystychnoi haluzi v Ukraini* [State and private partnership as a form of tourist sector development in Ukraine]. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_4/files/DU411_04.pdf (accessed 13 May 2013).
8. Zinoviev F. V., Bartoshuk O. V. Innovatsiyni pidkhd do rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy [An innovative approach to the tourist industry progress in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika. Vseukrainskyi naukovo-vyrobnychi zhurnal – Innovative Economy. All-Ukrainian scientific and industrial journal*, 2012, no.4(30), pp. 161-164.
9. Konopliyskiy V. A., Filina H. I. *Ekonomichnyi slovnyk. Tlumachno-terminolohichniy* [Economy. Dictionary. Explanatory dictionary]. Kyiv, KNH Publ., 2007. 580 p.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

10. Mironenko N. S., Eldarov E. M. Gumanitarnye aspekty issledovaniya rekreatsionnykh sistem [Classical aspects of recreational systems research]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya. 5. Geografiya – The bulletin of Moscow University. Ser. 5. Geography*, 1998, no.1, pp. 22-26.
11. Novikov V. S. *Innovatsii v turizme* [Innovations in tourism]. Moscow, Akademiya Publ., 2007. 208 p.
12. *Sait Premiere-Hotels International* [Web-site Premiere-Hotels International]. Available at: <http://www.premier-hotels.com.ua/> (accessed 13 May 2013).
13. *Sait Reikartz Hotels & Resorts* [Web-site Reikartz Hotels & Resorts]. Available at: <http://www.reikartz.com> (accessed 13 May 2013).
14. Steblyakova L. G. Podkhody k issledovaniyu vozmozhnostey sozdaniya regionalnykh klasterov i ikh vliyaniye na ekonomicheskuyu strukturu [Approaches to the research of possibilities to create regional clusters and their impact on an economical structure]. *Regionalnaya ekonomika: teoriya i praktika – Regional economy: theory and practice*, 2007, no.17(56), pp. 13-18.

Надійшла 13.05.2013